

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן עניינים

- א. נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם
1.....
- ב. אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו זה אבר מן החי ... ההוא למישרי שרצים הוא דאתא
3.....
- ג. רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש וגו' ... לדם הקזה שהנשמה יוצאה בו
4.....
- ד. והרי פחות משה פרוטה התם משום דלאו בני מחילה נינהו
5.....
- ה. מילה ביום ואפילו בשבת
5.....
- ו. לך אמר להם שובו לכם לאהליכם לישראל נאמרה ... לכל דבר שבמנין צריך מנין
אחר להתירו הוא דאתא..... 6
- ז. מילה מעיקרא לאברהם הוא דקא מזהר ליה רחמנא ... בני ישמעאל ... בני עשו ... ולא
כל יצחק ... את בריתי הפר לרבות בני קטורה..... 10

דף נט.

א. נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם

עכו"ם שעסק¹ בתורה חייב מיתה, לא יעסוק אלא בשבע מצות שלהן בלבד.
כללו של דבר אין מניחין אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מרעתן, אלא
או יהיה גר צדק ויקבל כל המצות, או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע,
ואם עסק בתורה, או שבת, או חדש דבר, מכין אותו ועונשין אותו, ומודיעין
אותו שהוא חייב מיתה על זה אבל אינו נהרג².

¹ רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ט

² רבינו גראה לו הסברא בהפך דאדרבא דכיון דלישראל לא די שהוא מותר אלא אפילו מצוה הוי א"כ לא
הוה לן לאסור לעכו"ם בכך ולחייבו מיתה לכך מפרש רבינו דהאי חיוב מיתה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

וכבר התבאר במסכת חגיגה דף יג: שאסור ללמד³ שאינו יהודי תורה⁴, והעושה כן עובר על לפני עור לא תתן מכשול, ואפילו אם לומד מעצמו או שיש לו נכרי אחר המלמדו אסור⁵, שנאמר (תהלים קמז פסוק ב) לא עֲשֶׂה כֵן לְכָל גֹּי וּמִשְׁפָּטִים בַּל יִדְעוּם הַלְלוּיָהּ,

י"א⁶ שאין איסור ללמוד תורה שבכתב לנכרי. וה' צוה ליהושע לכתוב התורה בשבעים לשון, בשביל אומות העולם, ופי' ומשפטים בל ידעום הוא דינים הנלמדים מחוקי התורה שהיא נדרשת בהם. ויש הסבורים⁷ שאין לחלק.

י"א⁸ שאין האיסור אלא רק בתורת משה ומצותיה, שנצטוו בהן ישראל, אבל נביאים וכתובים מותר ללמדו שרואה בהן נקמות האמורות לישראל, ותשובות שראוי להשיב לאפיקורוס. אך בשל"ה החמיר מאד בדבר.

מותר ללמד⁹ שאינו יהודי הלכות הנצרכות לקיום שבע מצוות בני נח, כגון דינים או עריות ורציחה ע"ז וכו', ובכיתה מעורבת של יהודים ונכרים, יכול ללמדם סדר נזיקין ונשים שהרי הם חייבים ז' מצוות ומותר ללמדם מצוות אלה¹⁰.

בעלמא דלא הוי אזהרה נמורה דאזהרה מן התורה ליכא בדבר של ישראל שרי וכמו שאמרו ליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור כלומר אזהרה מן התורה ומה שהקשו בגמרא דליחשבה גבי שבע מצוות היינו דוקא לענין איסורא לבד וכמ"ש הרב כ"מ. לח"מ

³ תוס' בסוגייתנו ד"ה אין מוסרין דעובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה, כדאמר בסנהדרין (דף נט ע"א) ואמר רבי יוחנן נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה', לנו מורשה ולא להם. והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול.

⁴ אולם עיין בשו"ת באר שבע (קונטרס באר מים חיים סימן יד) הקשה למה לא הביאו הפוסקים להלכה את הגמרא בחגיגה, ובפרט הרמב"ם, ותירץ הייתי אומר שדין זה אינו להלכה. ועל פי זה תירץ את קושית התוס' בבבא קמא דף לח ע"א (ד"ה קראו) איך למדו תורה את הסרדיוטים של מלכות רומי.

⁵ אולם עיין בשו"ת שרידי אש חלק ב סימן נה עמוד תקנ שכתב שלדעת הרמב"ם שעיקר האיסור למסור דברי תורה לכותני הוא רק בסתרי תורה, ועכו"ם גופו אסור ללמוד רק בקובע לימוד תורה לחובה ולמצוה ועוסק בה כמו ישראל, אבל לא כלומר סתם מאהבת חכמה או להכיר תורתן של ישראל. שעיקר האיסור לעכו"ם ללמוד תורה הוא החשש שלא יבואו אח"כ ליטול התורה מישראל ולהכחיש יתרונם של ישראל בזה. וזהו המכון בדברי חז"ל, שהיא להם מעין נערה המאורסה או כאשת איש (לשון הספרי) או מטעם גזל. והכוונה אחת היא – גזילת הברית שכרת ה' עם עמו לייחדו ולהפליאו מכל האומות.

⁶ בשו"ת משיב דבר (ח"ב סימן עז)

⁷ בשו"ת רע"א (קמא סימן מא) שנשאל אם מותר ללמוד מקרא וסדר התפילה, עם ערל שבא להתגייר, והשיב אין בכוחו להתיר. הרי שאפילו מקרא, ואפילו למי שבא להתגייר אסר

⁸ ממג"א (סימן שלד ס"ק יז)

⁹ כן מובח מתוס' שם.

¹⁰ אך יש לעיין דאולי את הסוגיות העמוקות אסור ללמדם כי אם קצור שו"ע וי"ל גם את הסוגיות העמוקות מותר ללמדם וראיה לכך ממסכת בבא מציעא דף קיט ע"א שנאמר שם אמרוה קמיה דשבור מלכא. אמר להו אפריון נמטייה לר' שמעון, ופרש"י לי נראה שבור מלכא ממש, ומלך פרס היה ובקיא בדינים. וכו' וצ"ע איך למדו תורה עמו הרי אסור למסור דברי תורה לנכרים והשיב על כך מהר"ץ חיות. כיון דקיי"ל בריש מסכת ע"ז דשבע מצוות שלהן מותר ללמדם, לכן גם למדוהו האי הלכתא של ירק הצומח בין שתי גנות. ואעפ"י שהענינים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

י"א¹¹ שמותר ללמד שאינו יהודי אם אינו דרך קבע אלא בעראי, ומשום דרכי שלום.

י"א¹² שמותר ללמד גוי הבא להתגייר ויש אוסרים.

י"א¹³ שכשכוונת הלומד הוא ללמוד בעצמו, ולמוסרם ליהודים הנמצאים שם, לא נאסר מחמת שנמצא שם גם נכרי ששומע.

ב. אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו זה אבר מן החי ... ההוא למישרי שרצים הוא דאתא

בן נח חייב¹⁴ על אבר מן החי, ועל בשר מן החי בכל שהוא, שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד, ומותר הוא בדם מן החי.

אחד האבר או הבשר הפורש מן הבהמה או מן החיה, אבל העוף¹⁵, כתב הרמב"ם יראה לי שאין בן נח נהרג על אבר מן החי ממנו. אבל מכל מקום

הם עמוקים בכל זאת מותר, וכך בעניננו, ויעוין ביערות דבש (ח"ב דרוש ט ד"ה וזהו) ואולי אין להוכיח כל כך להיתר מסוגיתנו, מאחר והיה בזה כבוד גדול לתורה, שהמלך הפרסי שיבח את חכמי ישראל, וצ"ע. חשוקי חמד בב"מ קיט.

¹¹ בטורי אבן כאן (ד"ה אין מוסרין) הקשה ממתני' בעבודה זרה (דף מד ע"ב) ששאל נכרי א' לר"ג, כתיב 'לא ידבק בידך מאומה מן החרם' מפני מה אתה רוחץ במרחץ של אפרודיטי וכו'. א"ל אני לא באתי בגבולה. והיאך השיבו בדברי תורה. ותירץ דהא דאין מוסרין דברי תורה לגוי אסמכתא בעלמא היא ומדרבנן, וכיון שאין זה דרך קבע רק ד' עראי, ויש בו משום דרכי שלום לא גזרו רבנן. ע"ש

¹² המהרש"א בשבת (ח"א דף לא ע"א ד"ה אמר ליה) כתב ואין להקשות היאך למדו הלל תורה לגר קודם שנתגייר, י"ל דהכא כיון שבא לגייר שרי ללמוד תורה. אך בשו"ת רע"א (קמא סימן מא) חולק דבתוס' ביבמות (דף כד ד"ה לא בימי דוד), מוכח בהיפוך, דס"ל לתוס' דאסור ללמוד קודם גירות. ועיין שו"ת שרידי אש חלק ב סימן נו עמוד תקט "במאירי לסנהדרין נ"ט, א (עמ' 229) כתב, שאם הנכרי עוסק בתורה לשם קיום מצוות, וכ"ש אם חקירתו לדעת לבוא עד תכלית שלימות תורתו עד שאם ימצאנה שלימה יחזור ויתגייר – מותר. ונראה דלאו דווקא אם בדעתו להתגייר בפועל ממש, אלא אפילו אם בדעתו שאם ימצאנה שלימה יקיימה בלבד ויוקירה ויכבדה ויפרסם את ערך חכמתה, ג"כ בכלל זה. וגם לשון הרמב"ם נוטה יותר להיתר באם הנכרי אינו מתכוין בלימודו לשם קיום מצות תלמוד תורה ולשם הוספה על דתו.

¹³ בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סימן קלב)

¹⁴ רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה י – יא

¹⁵ וליבא למימר שהוא טעות כאשר כתב הראב"ד וראוי להיות אבל השרץ וכו' דעל השרץ לא היה אומר רבינו יראה לי דתלמוד ערוך בשנים או שלשה מקומות באותה סוגיא שאין אמה"ח נוהג בשרצים לפי שאין דמן חלוק מבישרן אלא ודאי אין טעות בספר וכן משמע מהלשון וק"ל. ונראה לתת טעם לדברי רבינו דבפרק הנודר מן הירק איכא פלוגתא לענין הנודר מן הבשר דר"ע אית ליה דעוף בכלל בשר ורשב"ג סובר עוף לא הוי בכלל בשר וגבי אמה"ח כתיב אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו ולדידן דקי"ל הלכתא כר"ע מחבירו אית לן דבשר עוף הוי בכלל בשר דכתיב בקרא ונוהג בו אמה"ח אבל ב"נ למה יהרג דמצי למימר קים לי כרשב"ג דעוף לא הוי בכלל בשר דקרא ולא נהיג ביה אמה"ח שהרי אין זה מבואר בכתוב, ואיכא למימר דלדידהו נמי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

אסור הוא¹⁶, ובשרצים אין אפילו איסור אבר מן החי. וי"א¹⁷ שדין העוף כדין בהמה וחיה ונהרג על אבר מן החי ממנו.

ג. רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש וגו' ... לדם הקזה שהנשמה יוצאה בו הוא דאיתא

האוכל דם חייב כרת ולוקה, ואין חייבין כרת אלא על דם הכנוס בתוך הלב ועל הדם היוצא בשעת שחיטה¹⁸ ונחירה, או התזת הראש, ועל דם הקזה¹⁹ כל זמן שהוא מקלח ויוצא, אבל הדם השותת בתחלת הקזה או שחיטה וכדו', קודם שיתחיל לקלח, ודם השותת בסוף הקזה ושחיטה וכדו', כשיתחיל הדם לפסוק אין חייבין עליו כרת, אלא מלקות בלבד, והרי הוא בדם האיברים²⁰. שדם הקלוח הוא הדם שהנפש יוצאה בו²¹. וי"א²² דחילוק זה הוא דוקא בדם הקזה, אבל בדם שחיטה או נחירה או התזת הראש כל זמן שיש בו אדמומית חייב שכיון שהוא ממקום שהנשמה יוצאה, שהם הסימנים, שהחיות תלויה בהם, כל דם היוצא נקרא דם הנפש.

אסור אלא שאינו נהרג עליו וכן נראה מדברי רבינו. זה נראה לי ליישב סברת רבינו ז"ל דוק ותשכח. רדב"ז שם.

¹⁶ כ"כ הכס"מ שם וביאר דעת רבינו על פי סוגיא בחולין דאוקמוה למתני' דטהרות דקתני אכל אבר מן החי סופג את הארבעים בבן נח משמע ליה לרבינו דבן נח בעוף איסורא הוא דאיכא אבל מיתה ליכא כדקתני אינו סופג את הארבעים.

¹⁷ השנת הראב"ד שם
¹⁸ עיין תוד"ה דם עיקור כריתות כ' ב' – "איכא דמפרש דם עיקור שנעקרו סימניו ממקום חיבורו אבל קשה כיון שאינה מיתה על ידי כך והלכה למשה מסיני שיהא פסולה אבל טרפה אינה אם כן דמה אינו בכרת שאין הנשמה יוצאה בה לכן צריך לומר דם משחיטה שהיתה לאחר עיקור": ואפ' דלהכי לא הוכיר הרמב"ם דם עיקור הזכר בגמ' שם ועיין תוי"ט כריתות פ"ה מ"א

¹⁹ ואף על פי שאיסור דם נאמר בפרשת וזבחת מבקרך ומצאנך, אף דם הקזה שיוצא מחיים בכלל, "דסמך דם לאזהרת אבר מן החי לא למסרי משום חיות סמכיה, אלא למיסר דם הקזה שהנפש יוצאה בו משום דם הוא דסמכיה, דלא תימא אזהרת דם גבי וזבחת מבקרך ומצאנך כתיב (דברים יב) דם שחיטה הוא דהוי דם, אבל דם הקזה לא הוי דם להכי אקשייה לאבר מן החי, מה אבר מן החי אסור מחמת איסורו אף דם מן החי מוזהר עלה משום דם, ובלבד שיהא דם הנפש, אבל דם הקזה שאין הנפש יוצאה בו אינו קרוי דם, אבל איסור חיות לא נזכר בו ולא בשום דם, ובכריתות (כב, א) מפרש איזהו דם הקזה שהנפש יוצאה בו מטיפה המשחרת ואילך, משהוא מתחיל לצאת שחור". רש"י סנהדרין דף ג"ט א'

²⁰ ועיין ליקוטי הלכות כאן בז: עין משפט ע' שדייק מרש"י דאפילו לאו אין בו וצ"ע.

²¹ תוס' כריתות כ' ב' ד"ה דם הקזה וז"ל שם "והוא הדין בדדם שחיטה ונחירה ועיקור בעיניו שהנשמה יוצאה בו אלא לא איצטריך למימר רק גבי דם הקזה שאין רגילות שיקיז דם לבהמתו עד שיבא להם דם הנפש"
²² רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ו הלכה ג' ולח"מ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ד. והרי פחות משה פרוטה התם משום דלאו בני מחילה

נינהו

כבר התבאר שבן נח חייב מיתה על הגזל²³, בין שגזל עכו"ם בין שגזל ישראל, חייב בין אם גזל או הגונב ממונן ובין אם גונב נפש, או הכובש שכר שכיר וכיוצא בו, אפילו פועל שאכל שלא בשעת מלאכה, על הכל הוא חייב, והרי הוא בכלל גזלן, מה שאין כן בישראל²⁴.

וכן חייב על פחות משה פרוטה, ובן נח שגזל פחות משה פרוטה ובא אחר וגזלה ממנו²⁵, שניהן נהרגין עליה.

דף נט:

ה. מילה ביום ואפילו בשבת

כבר התבאר במסכת שבת דף קלב. שמצות מילה דוחה שבת ויום טוב, שנאמר (ויקרא יב פסוק ג) וּבְיָוֶם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשָׂר עֲרֻלָּתוֹ, ודקדקו חז"ל מייתור תיבת וּבְיָוֶם ללמדנו שאפילו בשבת ימול, ואפילו אם המוהל הוא אבי הבן²⁶. אף שהדבר כרוך בחילול שבת. ולכן תינוק שנולד בשבת אפילו זמן קצר קודם השקיעה, כפי מה שמתפרסם בלוחות, מלין אותו בשבת הבאה.

²³ רמב"ם שם פרק ט הלכה ט

²⁴ נ"ל דהיינו שאין חיובם משום גזלן אלא כובש שכר שכיר איכא ביה לאו דלא תעשוק שכר וגו' ופועל שלא בשעת מלאכה מוחרמש לא תניף נפקא וכמבואר בדברי רבינו פרק י"ב מהלכות שכירות. כס"מ שם.

²⁵ לא ידענא מאי קמ"ל כיון שהנכרי הראשון קנה אותה שהרי נהרג עליה פשיטא דשני נהרג שהרי גזל. וי"ל דאע"ג דאיתא בעינה דמחייב לאהדורה מיחייבי תרווייהו ועדיין צ"ע. רדב"ז שם. ועיין או"ש שם

²⁶ תרוה"ד רס"ה ואם אין לו אב ואמו יודעת למול עיין בשו"ת מהר"ח או"ז סימן י"א, שסובר שהחיוב עליה וממילא ודאי דוחה שבת, אך עיין שו"ע יו"ד רס"ה ורס"ה דמשמע שדינה ככל אחד מישראל וברמ"א רס"ה כתב שנבגו שנשים אינם מלות וא"כ אולי לא תדחה שבת ועיין במנ"ח מצוה ב ועיין בפרי מגדים בספר תיבת גומא (ריש פרשת תזריע, והובא בלוי' חן עמוד קכא) שכתב, דלמאן דאמר דאשה כשרה למול, אם השבת דחויה אצל מילה, יש להעדיף בשבת אשה שיודעת למול על פני איש מוהל, כיון שהאשה אינה מצווה בעשה דשבת, ועיין שו"ת צ"ץ אליעזר חלק ב סימן לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

במצות מילה בשבת לא גזרו חכמים לבטל המצוה, כמו שגזרו במצוות שופר ולולב שלא לעשותם בשבת, שמא יעביר הכלים ארבע אמות ברשות הרבים, משום שמילה חמורה, שכן נכרתו עליה י"ג בריתות, וגם אין אדם מל אלא אם כן הוא בקי, ויש בדבר סכנה. ועוד בשופר ולולב הכל מרודים בהם, ולא יזכיר אחד לחברו, מה שאין כן במילה, שאם יבא להעביר ברשות הרבים יזכירוהו. ועוד כיון שהתורה ריבתה בפירוש וביום השמיני אפילו בשבת, לכן לא רצו חכמים לעקור דבר תורה להדיא בשביל גזירה.

ו. לך אמר להם שובו לכם לאהליכם לישראל נאמרה ... לכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו הוא דאמא

כבר התבאר במסכת ביצה דף ה. שכל דבר שנאסר במנין כלומר קיבוצי חכמים שנמנו לכך, ונתבטל אחר כך הטעם שמחמתו נאסר²⁷, אין אותו האיסור מתבטל על ידי כך מאליו, אלא צריך מנין חכמים אחר להתירו בפירוש.

ולפיכך כמה תקנות מצינו שתיקנו חכמינו ז"ל, ועתה אף דאזיל ליה ההוא טעמא תקנות כמה לא זזו ממקומן, כגון אמירת ברוך ה' לעולם אמן ואמן לפני שמו"ע של מעריב²⁸, שתיקנו במקום תפילת ערבית שלא התפללו אותה בגלל הסכנה, ואמירת מנן אבות בערבית של שבת²⁹, קריאת ההפטר בשבתות ומועדים³⁰, שמע ישראל ואתה הוא שאומרים לפני פסוקי

²⁷ וכתב בחו"ב נדרים סי' יב ס"ק ה' שלא דוקא בתקנות וגזירות אלא ה"ה בשפסקו דין, אם נמנו וגמרו צריך מנין אחר להתירו

²⁸ בשו"ע רלו ומ"ב שם ה' לפי שבימים הראשונים היו בתי כנסיות שלהם בשדות והיו יראים להתאחר שם עד זמן תפלת ערבית ותקנו לומר פסוקים אלו שיש בהם י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות שיש בתפלת ערבית ונפטרין בקדיש ועתה שחזרו להתפלל ערבית בבתי כנסיות לא נתבטל מנהג הראשון.

²⁹ בשו"ע רסח ומ"ב שם כ' ונתקנה משום סכנת מזיקים שבת כנסיות שלהם היו בשדה ולפעמים בנ"א מאחרים לבוא לבהכ"נ וישארו יחידים בבהכ"נ בשדה לפיכך תקנו ברכה זו כדי שבעוד שש"צ מאריך בה יסיימו גם הם תפלתם וגם האידנא לא זזה תקנה ממקומה

³⁰ שהטעם מפני שפעם אחת גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה, וקראו בנביאים שבעה כנגד השבעה שהיו צריכים לעלות ולקרות בתורה, ולא היו קורין עם כל אחד פחות משלשה פסוקים, והרי בין כולם כ"א פסוקים, לכך אף על פי שהשמד בטל מנהגם לא בטל. לבוש אורח חיים סימן רפד סעיף א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

דזמרה³¹, שמע ישראל שבקדושת מוסף³², איסור גבינה של נוכרים³³, ואיסור עשיית מלאכה בערב פסח מחצות היום ואילך³⁴, תקיעת שופר בראש השנה שחל להיות בשבת³⁵, עשיית רפואה ונטילת תרופות בשבת³⁶, כי דבריהם כמסמרות נטועים לרמזים להם ידועים³⁷.

י"א³⁸ שמטעם זה יש להדליק נרות חנוכה בתחילת הלילה, אפילו בזמנינו במקומות שמדליקים בפנים³⁹. וי"א⁴⁰ שאין צריך וטוב ליזהר גם בזמן הזה.

י"א⁴¹ שמטעם זה אין לבטל מנהג אמירת פרק "במה מדליקין" בליל שבת קודם ערבית שאמרו אותו גם כדי להזכיר ג' דברים שצריך לומר בתוך ביתו, וגם כדי שהמאחרים

³¹ ועיין טור ב"י בסי' מו טעמים שונים לאמירתו.

³² והטעם לפי שגזרו על ישראל שלא לקרות ק"ש תקנו שיהיה אומרו ש"צ בהבלעה בעמידה בכל תפלת שחרית בין בחול בין בשבת. והעם עונין אחריו כדי לצאת ידי חובת ק"ש וכשנתבטלה הגזירה בטלו לומר כן בכל התפלות וקבעו לאמרה בתפלת מוסף מפני שני דברים הא' לפי שאין בתפלת מוסף ק"ש, והשני כדי שיתפרסם הנס לדורות ולהודות לשם על ביטול הגזירה. כך כתבו הגאונים. ספר אבודרהם שחרית של שבת ביו"ד קטו ב

³³ כשהיה בית המקדש קיים, בערב פסח מחצות היום הוא זמן שחיטת הפסח, שכל אחד מישראל חייב בו, ולכן היה יום טוב לכל ישראל, שהיו אסורין במלאכה. ולכן אף האידנא דליכא פסח, כיון דדבר זה הוא מתקנת חכמים הכולל בכל מקום וקיימא לן דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו, ולכן אף עכשיו אסור במלאכה מחצות היום, והעושה בו מלאכה, משמתין אותו, ואינו רואה סימן ברכה באותה מלאכה. וחמור בזה ערב פסח משאר ע"ש וערב יום טוב, אפי' להפוסקים דסבירא להו דבכל ערב שבת וערב יום טוב אסור במלאכה ממנחה גדולה ולמעלה, מכל מקום אין משמתין אותו. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קכט סעיף ב

³⁵ והטעם שאסרו לתקוע בשופר בר"ה שחל להיות בשבת הוא משום שכל אדם חייב בתקיעת שופר (משא"כ קריאת התורה, שבה חייבים רק בציבור), ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר (ושלא כמילה, שאין אדם מל אא"כ בקי בזה, דסכנה בדבר - מגילה ד ב תוד"ה ויעבירנה), גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ויעבירונו ד' אמות בר"ה, וגזירה זו בתוקפה גם אם נאמר דבזה"ז אין לנו ר"ה גמורה, סי' שמח סע' ז ובמ"ב ס"ק כג, עיין שם, שכן דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו, ואף על פי שבטל הטעם שבגינו נגזרה, הגזירה קיימת ועיין שו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' קיא ושו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפח וקצוה"ש סי' קלד בבדה"ש ס"ק ז.

³⁶ סי' שכח סע' א ו - ל, ועיין קצוה"ש סי' קלד בבדה"ש ס"ק ז (2) לענין גזירות חז"ל שמעמן בטל, ועיין שו"ת ציץ אליעזר ח"ח סי' טו פט"ו

³⁷ וגילו רק חלק מהם. וכ"כ בשם הגר"א בפאת השלחן (הל' א"י פ"ב בית ישראל ס"ק לב) ובעליות אליהו (תולדות הגר"א) עמ' 30. [וע"ע בענין חידוש זה בערוה"ש יו"ד סי' קטו סע' ו, משך חכמה שמות יב, א, ויקרא יט, ל, ומכתב מאליהו ח"ב עמ' 75 וח"ד עמ' 356]

³⁸ שו"ע תרעב ב

³⁹ ודלא כשיטת ר"י (בתוס' שבת כא, ב ד"ה דאי) שעתה אין לחוש מתי להדליק בגלל שמדליקים בפנים

⁴⁰ רמ"א שם

⁴¹ בילקוט יוסף שבת א הערות סימן ער אות א הביא שכתב כן בשו"ת זכר יהוסף (סימן פח - פט), וצ"א דבמג"א תרצ כב הביא רמ"א בתשו' סי' כ"א בשם מהר"ק שורש קמ"ד דאם נמצא המנהג באיזה פוסק אין לבטלו אפי' בשעת הדחק אין לשנות מנהג כדאמר' בבני בישינ ואפי' יש במנהג צד איסור אין לבטלו כמ"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

יספיקו ערבית ולא יסתכנו ביציאת מבית הכנסת, וצריך מנין אחר להתירו, אולם כתבו האחרונים⁴² שיש שנהגו שלא לאמרו כלל.

כל דבר⁴³ שהוא משום חששא ועברה החששא⁴⁴ א"צ מנין אחר⁴⁵.

וכן בדבר שבממון יכולים לבטל דברי ב"ד חבירו משום דהפקר ב"ד הפקר,

וכן דבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל.

ודבר שקבעו אותו לזמן, כשעבר הזמן הרי הוא בטל מאליו, ואין צריך בית דין אחר להתירו⁴⁶. י"א⁴⁷ שמטעם זה חרם שהחרים רבינו גרשום שלא לישא שתי נשים אינו

מהרי"ק ש"ט ואפי' במנהג מקום א' אמרי' שמבטל הלכה מיהו אם נשתנו הענין מאשר הי' בזמן הראשונים רשאים לשנות המנהג לפי הזמן עכ"ל.

⁴² עיין ערוך השולחן אורח חיים סימן רע סעיף ב' שכתב שלפי הטעם הראשון יש לנו לאומרו קודם תפלת ערבית דאחר תפלת ערבית הלא אין בידינו לתקן שכבר קבלנו עלינו את השבת בברכו ויש מקומות שאחר תפלת ערבית אומרים זה ואינו נכון, ויש מי שכתב דמפני שאצלינו לא נהגו להדליק בפתילות ושמינים האסורים לכן לא היישינן לזה [ב"ח] ולי נראה טעם אחר דבשלמא בזמן הקדמון שהיו מתפללים ערבית בעוד היום גדול ואצלם היה קבלת שבת בברכו שפיר הוה תקון למי שעבר על זה אבל עכשיו שאין מקדימין כל כך להתפלל ואצלינו הוה קבלת שבת במזמור שיר ליום השבת ולכה דודי א"כ אפילו נאמר קודם ברכו הא כבר קבלנו עלינו את השבת וא"א לתקן וגם ברוב מקומות הוא אחר השקיעה ולפיכך לא נהגו לדקדק בכך וכבר כתבנו בס' רס"ז שיש אצלינו מי שאין אומרים כלל במה מדליקין אלא מאמר מזוהר תרומה כגוונא וכו' ע"ש והכל מטעם שבארנו."

⁴³ מנין אברהם סימן תרצ"ס"ק כב וכן בארעא דרבנן מהדורה בתרא מערכת אות ד סימן מז
⁴⁴ ולכאורה מטעם זה אין מקום כלל לנמילת מים אחרונים כיון שאנו אוכלים בסכין ומולג וכן משמע במור וקציעה קפא אך יש גם טעמים על פי סוד ולכן נהגו להחמיר אולם הנשים מקילות, בזה עיין תשובות והנהגות ח"א סי' קע"ד, ועיין בערוה"ש שם ה' ובשו"ת שלמת חיים סי' קי"ט, ס' הליכות בת ישראל פ"ג הערה י"א בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' צ"ג.

⁴⁵ דמהאי טעמא אין אנו נוהרים בגילוי משום דאין נחשים מצוים בינינו, וכיון דלא הוי רק משום חששא ולא גזרה, לית ביה משום דבר שבמנין צריך מנין אחר. פמ"ג ומחה"ש שם ועיין מטה יהונתן יורה דעה סימן קמז סעיף א' וההפך האמיתי הוא, דודאי כל מה שאסרו חכמים בלי שום תנאי, כגון דלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות ... ואף דהשתא ליכא קרבן פסח, דבטל הטעם, מכל מקום כיון דכבר נאסר במנין מבלי שום תנאי, השתא נמי אסור. מה שאין כן היכא דבשעה שנאסר היה בה תנאי, כמו חלב של גוי שצריך להיות ישראל יושב ורואהו והיינו מפני שהוא מערב בו חלב טמא [עבודה זרה לה, ב], והלכך כיון שאם ישראל רואה מתחלה לא נאסר, השתא נמי שאין בינינו דבר טמא אם כן הוי כמו ישראל רואה [סימן קמז סעיף א' בהנהגה], דאף בשעת הגזירה לא נאסר בכחאי גוונא. וכמו כן נמי גילוי, דמתחלה לא נאסר גילוי אלא משום ארס של נחש, ואם ידוע שלא היה שם נחשים מותר, אם כן השתא דלא שכח נחשים הוי כמו דהיה משמרה וראה שהנחש לא שתה מזה, ועל זה וכיוצא בזה לא היתה הגזירה מתחילה, ולא שייך בזה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו.

⁴⁶ כך העלו התוס' [בסוגיא ד"ה כל דבר] בדבר ששמו בו זמן מכי עבר הזמן ממילא עבר, אבל רש"י [שם ד"ה מנא] נראה דחולק בזה. ארעא דרבנן מהדורה בתרא מערכת אות ד סימן מז
⁴⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז א' י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

נוהג בימינו כיון שלא הנהיג אלא עד האלף החמישי, אולם להלכה אין להתיר שכבר חזרו וקיבלוהו⁴⁸.

י"א⁴⁹ שכדי להתיר מה שתיקנו במנין צריך להיות בית דין המתיר שיהיה גדול מהמנין הראשון שאסר, שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין, וי"א⁵⁰ שאינו צריך להיות גדול כמו בי"ד הראשון⁵¹. ויש שכתבו שהמנין האחר צריך שיהיה כמנין חכמים הראשונים, ויש שכתבו שצריך שיהיו חשובים כמותם, ואם בהערכת גדולים הראשונים לא ימצא בדור הבא אחריו להיות בערכם אינם יכולים להתיר מה שאסרו הראשונים. אם האיסור לא ידוע שגזרו סנהדרין במנין חכמים, אלא שהחזיקו בו סתם, יש מהאחרונים שכתב שאין צריך מנין להתירו, אם בטל הטעם.

י"א⁵² שאם טעם הגזירה ידוע לכל כשנתבטל הטעם אין צורך במנין אחר להתירו, ולכן אף לדעת האוסרים לעשות טלית של פשתן ולהטיל בו ציצית, מכל מקום אם אי אפשר לו לעשות אלא טלית של פשתן, מוטב שיעשה אותה עם ציצית של פשתן משתתבטל מצות ציצית, שכיון שעיקר הגזירה היתה משום תכלת, שלא יעבור על איסור כלאים, הרי עכשיו שאין תכלת בטלה הגזירה ממילא, שכן בטל הטעם הידוע לכל.

⁴⁸ רמ"א שם ועי' שו"ת מהרשד"ם אהע"ז סי' עח ופני משה ח"ב סי' קיז שהאשכנזים נוהגים כן מכח מנהג ולא מכח חרם. אולם ביש"ש יבמות פ"ו סי' מא ובשו"ת מהרש"ל סי' יד שאסר גם אחר האלף החמישי שבנוסח התקנה לא הוזכר זמן, בד' האו"ז והמרדכי והסמ"ק שהזכירו חדר"ג, וששמועה זו שהוזכרה במהרי"ק אין לה עיקר, תשו' ר"י די מולינא שהובאה בשו"ת ב"י שם בד' שו"ת הר"ן, שו"ת מהרשד"ם יו"ד סי' קמ ואהע"ז סי' קכ בשם ר' יחיאל אשכנזי, שדעת רגמ"ה היתה עד כי יבא שילה, ושם שהדבר ספק ותלוי בחכמי אשכנז, שו"ת מהרש"ך ח"ב סי' לו, הובא בכנה"ג א הגב"י נה, שו"ת מהר"ם אלאשקר סי' צה, הובא בכנה"ג שם נו, שו"ת חכם צבי סוס"י קכד. ועי' שו"ת חקרי לב יו"ד סי' פד ובעי חיי אהע"ז סי' א ובאוצה"פ א ס"ק עו בשם הרבה אחרונים

⁴⁹ רמב"ם ממרים פ"ב ה"ב שו"ת הרא"ש כלל ב סי' ח וכן משמע לשון המג"א סי' תרצ ס"ק כב, ועי' מג"א סי' ט ס"ק ז

⁵⁰ ראב"ד בהשגות ממרים שם

⁵¹ שאין זה נקרא ביטול דברי בי"ד חברו, ולא הצריכו להיות הבי"ד השני גדול בחכמה ובמנין מהראשון אלא כשבא לבטל דברי בי"ד הראשון, וכגון שלא בטל הטעם שמחמתו אסרו הראשונים, אבל כשבטל אותו טעם, הרי אילו היה הבי"ד הראשון קיים והיו שואלים אותו היה הוא עצמו מתיר, שהרי לא אסרו אלא משום טעם ידוע, אלא שמכל מקום נקרא דבר שבמנין, ודין הוא שצריך מנין אחר להתירו, ואפילו שאינו חשוב כמו הראשון

⁵² רמ"א ונו"כ סי' ט ו ובמנין אברהם שם ס"ק ז אפי' לדברי האוסרים דעיקר הגזירה משום תכלת, והאידנא ליכא תכלת ולא שייך לדמותו לדבר שנאסר במנין אין לו היתר אלא ע"י ב"ד גדול ממנו בחכמה ובמנין דכיון שמעם האיסור ידוע אם נתבטל הטעם נתבטל האיסור ממילא דל"ד לתקנת ריב"ז וכו' ע"ש דהיתה ביצה אין הטעם ידוע כ"כ וכו' אבל בנדון זה אין כאן תקנה אלא ב"ש אוסרין משום גזירה וכיון דהשתא לא שייך הד' גזירה שרי.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

**ז. מילה מעיקרא לאברהם הוא דקא מזהר ליה רחמנא ... בני
ישמעאל ... בני עשו ... ולא כל יצחק ... את בריתי הפר
לרבות בני קטורה**

המילה נצטווה⁵³ בה אברהם וזרעו בלבד, שנאמר אתה וזרעך אחריך⁵⁴, יצא
זרעו של ישמעאל שנאמר (בראשית כא פסוק יב) כי ביצחק יקרא לך זרע,
ויצא עשו שהרי יצחק אמר ליעקב (שם כח פסוק ד) ויתן לך את ברית
אברהם לך ולזרעך אחרך, מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם המחזיק בדתו
ובדרכו הישרה, והם המחוייבין במילה.

אמרו חכמים⁵⁵ שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל
ויצחק חייבין במילה, והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה
יתחייבו הכל במילה בשמיני, ואין נהרגין עליה⁵⁶.

⁵³ רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה ז

⁵⁴ ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך אתה וזרעך אין אינש אחרינא לא ומסקינן הא א"ר יוסי לר' חנינא את בריתי הפר לרבות בני קטורה ומעמא שנתערבו בני ישמעאל עם בני קטורה אבל אם לא נתערבו לא היו חייבים דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ובני עשו שלא נתערבו עם בני קטורה פטורין דכתיב כי ביצחק ולא כל יצחק, ומ"ע אינה בכלל שבע מצות ואין נהרגין עליה. רדב"ז שם

⁵⁵ שם הלכה ח

⁵⁶ משום דאשבע מצות אשכחן שנהרגין וכמו שקדם אשמונה לא אשכחן. כס"מ. אין זה הכרח דאפשר דמאי דתנינן דאשבע מצות נהרגין הוא משום דהם כוללין לכל האומות אבל אפשר דלאומה מיוחדת איכא אחריני דנהרגו. אבל טעמא דרבינו הוא משום דנתערבו בני ישמעאל בבני קטורה והכל חייבים מספק ואין נהרגין מספק ודו"ק. מל"מ שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

